

Alojzy Woś (1939-2018)

Urodził się 21 czerwca 1939 roku w Wolsztynie jako syn Jana i Marii (z domu Pawelska) Wosiów. Do szkoły podstawowej i liceum uczęszczał w Wolsztynie, gdzie w czerwcu 1957 roku zdał maturę. W 1958 roku rozpoczął studia geograficzne na Wydziale Biologii i Nauk o Ziemi Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu, które ukończył w 1963 roku, uzyskując tytuł magistra geografii ze specjalnością w zakresie geografii fizycznej. Tematem Jego pracy dyplomowej, napisanej pod kierunkiem prof. Augusta Zierhofferera, były zagadnienia krotności plonowania roślin uprawnych w wilgotnych klimatach strefy międzyzwrotnikowej. W tym samym roku został zatrudniony na stanowisku asystenta w Katedrze Geografii Fizycznej Instytutu Geograficznego UAM. Początkowo prowadził ćwiczenia z hydrografii i klimatologii, później również z meteorologii oraz praktyki z hydrografii i ćwiczenia terenowe. W roku 1965 roku został awansowany na stanowisko starszego asystenta. W tym okresie jego zainteresowania naukowe skupiały się wokół zagadnień hydrograficznych zachodniej Wielkopolski (dorzecze Dojcy), następnie zajął się kwestiami wykształcenia wielkoskalowych pól anomalii temperatury. Wyniki pierwszych swoich dociekań naukowych prezentował na zebraniach naukowych macierzystego Instytutu oraz Komisji Geograficzno-Geologicznej Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. Notatki z tych zebrań ukazywały się drukiem w półrocznych „Sprawozdaniach Komisji Geograficzno-Geologicznej PTPN”.

Przełomowym momentem w rozwoju naukowym A. Wosia stał się pobyt na stypendium naukowym w Instytucie Geografii Akademii Nauk ZSRR w Moskwie (1966). Zapoznał się tam bliżej z metodami badawczymi tak zwanej „klimatologii kompleksowej”, wcześniej znanymi mu tylko z literatury. Od tego momentu zainteresowania badawcze A. Wosia zaczęły się koncentrować wokół koncepcji badania klimatu jako wieloletniego reżimu pogody. W koncepcji tej pod mianem klimatu rozumie się wieloletni reżim pogody lokalnej, czyli występującą nad danym obszarem przeciętną strukturę typów pogód i sekwencję ich zmian w funkcji czasu, a nie zmienność niepowiązanych, lub mało powiązanych ze sobą elementów klimatycznych. Zagadnienie wyróżniania charakterystycznych typów pogody starali się rozwiązać w latach dwudziestych i trzydziestych przedstawiciele tak zwanej „klimatologii kompleksowej” – Fiedorow i Czubukow w ZSRR. Po powrocie ze stypendium, pierwsze przemyślenia na ten temat Alojzy Woś referował na zebraniach naukowych macierzystej uczelni i posiedzeniach PTPN (*O rozwoju klimatologii jako nauki i obecnych kierunkach badań klimatu jako wieloletniego reżimu pogody* –1966, *O metodach charakterystyki klimatu jako wieloletniego reżimu pogody lokalnej* – 1966). Swoją modyfikację klasyfikacji klas i typów pogody Fiedorowa i Czubukowa A. Woś sprawdził dokonując obliczeń częstości pojawiania się poszczególnych klas i typów pogody w Ustce i Poznaniu (*Typy pogody lokalnej występujące w Ustce* – 1967, *Częstotliwość i trwałość klas pogody występujących w Poznaniu* – 1968, *Zarys klimatu Poznania w pogodach* – 1968, *Częstość występowania poszczególnych klas pogody na Nizinie Wielkopolskiej* – 1969). Ukazanie się w Polsce pracy omawiającej wyniki zastosowania metod klimatologii kompleksowej wzbudziło na tyle duże zainteresowanie, że *Zarys klimatu Poznania w pogodach* został w 1971 roku przetłumaczony (*Outline of the Poznań Climate according to Weather types*) i opublikowany przez Departament Handlu Stanów Zjednoczonych (U.S. Department of Commerce, Environmental Science Services Administration and the National Science Foundation).

Po powrocie z ZSRR, od października 1966 roku, A. Woś uczestniczył w seminariach doktoranckich organizowanych systematycznie co 1-2 miesiące w Zakładzie Klimatologii Uniwersytetu Warszawskiego, a prowadzonych

przez prof. W. Okołowicza i doc. Z. Kaczorowską. Tamże otworzył przewód doktorski. Zamknięciem tego okresu badań (1966-1969) była rozprawa *Zarys klimatu Polski Północno-Zachodniej w pogodach*, na podstawie której 1 grudnia 1969 roku Rada Naukowa Instytutu Geografii Uniwersytetu Warszawskiego nadała Alojzemu Wosiowi stopień doktora nauk przyrodniczych. Promotorem tej rozprawy był prof. dr Wincenty Okołowicz, a recenzentami: doc. dr hab. Zofia Kaczorowska, prof. dr Janusz Paszyński i prof. dr Bogumił Krygowski. Rozprawa ta ukazała się drukiem w 1970 roku jako tom 10, zeszyt 3 „Prac Komisji Geograficzno-Geologicznej PTPN” (155 s.). Skróc tej rozprawy pod tytułem *Zarys klimatu Wielkopolski i Pomorza w świetle częstości występowania poszczególnych typów pogody* został również opublikowany w „Pracach i Studiach Instytutu Geograficznego Uniwersytetu Warszawskiego – Klimatologia” w 1973 roku (tom 6, s. 111-133).

Z dniem 1 września 1969 roku ujednociono strukturę Instytutu Geografii UAM i powołano szereg zakładów, w tym Zakład Klimatologii i Meteorologii. Jego kuratorem został prof. dr hab. Bogumił Krygowski (geomorfolog). Na początku 1970 roku, Alojzemu Wosiowi, który powrócił do Poznania z kilkumiesięcznego stażu w Wysokogórskim Obserwatorium Meteorologicznym na Kasprowym Wierchu, prof. B. Krygowski powierzył troskę o rozwój naukowy, kadrowy i organizacyjny tego zakładu. Zatem po uzyskaniu stopnia doktora, w orbicie zainteresowań A. Wosia, poza dalszymi własnymi badaniami naukowymi, musiały się również znaleźć kwestie organizacyjne. Nie było to łatwe gdyż w ciągu kolejnych 10 lat zakład zatrudnił tylko trzech pracowników naukowo-dydaktycznych – adiunkta (dr A. Woś) oraz 2 asystentów (mgr Bogumiła Kotońska, mgr Jan Tamulewicz).

Po uzyskaniu doktoratu zainteresowania badawcze Alojzego Wosia w dalszym ciągu koncentrowały się wokół zagadnień klimatologii kompleksowej, ale z ich twórczym rozwinięciem do regionalnej skali przestrzennej. Wymusiło to niejako uzupełnienie tych zagadnień o problematykę regionalizacji klimatycznej. Analiza frekwencji wyróżnionych klas i typów pogody w poszczególnych miesiącach roku na większych przestrzeniach pozwoliła na określenie typowych dla danego regionu klimatycznego zespołów pogód, które na poszczególnych obszarach pojawiają się w danych porach roku najczęściej. Wyniki tych analiz dały początek kolejnym badaniom prowadzącym do opracowania metody i procedur regionalizacji klimatycznej opartej na częstości występowania w ciągu roku wyróżnionych typów pogody. Pierwsze próby zastosowania koncepcji regionalizacji opartej na izogradientach klimatycznych, czyli frekwencji występowania w ciągu roku typów pogody, wykazujących na danym obszarze pewne odrębne, charakterystyczne cechy klimatu, wyrażone w średniej rocznej liczbie dni z poszczególnymi typami pogody, A. Woś podjął już w dysertacji doktorskiej. Kolejną próbą uszczegółowienia problemu były prace: *Regiony klimatyczne Polski Północno-Zachodniej – metoda wyznaczania ich granic na podstawie częstości pojawiania się poszczególnych typów pogody* (1972) oraz *Zarys klimatu Wielkopolski i Pomorza w świetle częstości występowania poszczególnych typów pogody* (1973). Ta ostatnia praca w 1974 roku wydana została również w języku angielskim. Zagadnienie struktury sezonowej klimatu (klimatycznych pór roku) czyli okresów roku, które cechują się określoną jednorodnością typów występujących w nich pogód, w ówczesnej literaturze klimatologicznej podejmowane były wyjątkowo rzadko. Wiązało się to z tym, że dla obszarów położonych w różnych szerokościach geograficznych wydzielano taką samą liczbę sezonów klimatycznych, ale o niejednakowym czasie trwania, stosując jako kryteria podziału pewne wartości progowe (najczęściej dotyczące temperatury powietrza lub/i sum opadów). Problem ten starano się rozwiązać poprzez przyjęcie „z góry” stałego okresu uśredniania (kwartału, półrocza czy poszczególnych miesięcy). Przeprowadzana w takim ujęciu charakterystyka warunków klimatycznych nie dostarczała jednak informacji o strukturze sezonowej klimatu, nie opisywała okresów cechujących się określoną jednorodnością warunków pogodowych. Ponowny, kilkumiesięczny staż dra A. Wosia na Uniwersytecie Łomonosowa w Moskwie, w 1974 roku, pozwolił mu skonfrontować posiadaną wiedzę z dokonaniem ośrodka radzieckiego. Umożliwiło mu to weryfikację poglądów na niektóre aspekty kształtowania się pogody i klimatu. Rezultatem tych przemyśleń były prace: *Climatic regions of the Great Polish Lowland and Pomerania Lake District in the light of the frequency of occurrence of particular Weather types* (1974) oraz *Klimatyczne sezony roku w Kaliszu* (1977). Podsumowaniem tego okresu badań była rozprawa *Zarys struktury sezonowej klimatu Niziny Wielkopolskiej i Pojezierza Pomorskiego* (1977). W pracy tej zagadnienie struktury sezonowej warunków klimatycznych rozpatrzono poprzez analizę częstości typów pogody pojawiających się w kolejnych pentadach roku. Analiza ta umożliwiła wyróżnienie w ciągu roku sezonów, w obrębie których frekwencja poszczególnych typów pogody wykazuje specyficzne cechy, odmienne w stosunku do pozostałych okresów roku. Zastosowana metoda pozwoliła określić czas trwania poszczególnych sezonów oraz daty ich początku i końca, i stwierdzić, że na obszarze Polski Północno-Zachodniej struktura sezonowa warunków klimatycznych jest niejednorodna. Uzależniona jest ona od wykształcenia cech lokalnego środowiska przyrodniczego. Rozprawa ta stała się podstawą nadania Alojzemu Wosiowi w dniu 29 listopada 1976 roku stopnia doktora habilitowanego nauk geograficznych przez Wydział Biologii i Nauk o Ziemi UAM.

W latach 1969-1976 dr A. Woś prowadził zajęcia (ćwiczenia, wykłady, proseminaria, praktyki) dla studentów studiów dziennych i zaocznych w Instytucie Geografii UAM. Najważniejszymi były wykłady kursowe z meteorologii

i klimatologii ogólnej oraz klimatologii Polski, a także z geografii regionalnej. Odbił również szereg wyjazdów studialnych i krótkich staży naukowych (Jugosławia, ZSRR, Czechy, NRD, Grecja, Wietnam). Co ważne, szereg tych wyjazdów zaowocowało wartościowymi publikacjami (*Klimat w ujęciu kompleksowym wybranych miejscowości Jugosławii* (1970) – wydana również w 1972 roku w języku angielskim w USA). W latach 1972-1980 zespół klimatologów z UAM pod kierownictwem doc. A. Wośa prowadził szereg badań topo- i mikroklimatycznych na obszarze Wielkopolski, które dotyczyły różnych aspektów praktycznych. Niestety, tylko niektóre wyniki tych ważnych badań zostały opublikowane.

W latach 1977 i 1978 doc. A. Woś uczestniczył w dwu wyprawach naukowo-badawczych na pustynię Gobi, zorganizowanych przez Instytut Geografii (IGiPZ) PAN i Instytut Geografii UAM. Przeprowadzone tam badania zaowocowały zebraniem obszernego materiału obserwacyjnego, dotyczącego parowania potencjalnego w warunkach klimatu kontynentalnego, oceny dynamiki dobowego przebiegu wybranych elementów meteorologicznych oraz warunków bioklimatycznych Mongolii. Materiały te były systematycznie opracowywane i stanowiły podstawę serii późniejszych prac. Większość tych prac ukazała się w języku angielskim w „*Quaestiones Geographicae*” (*Potential evaporation in selected portions of Mongolia* – 1982, *Bioclimatic regions in Mongolia* – 1983, *Results of measurements and observations of selected Weather elements on the Ich Nart Plateau and in the Ulaan Nur Basin (The north Gobi, Mongolia)* – 1983, *Biometeorological evaluation of Weather conditions on the northern fringe of the Gobi, Mongolia, at the turn of spring* – 1984, *Variations in selected Weather elements between particular days: the northern portion of the Gobi, Mongolia, at the turn of spring* – 1984, *Macroclimate of Mongolia* – 1992) oraz w języku polskim, w Sprawozdaniach Komisji Geograficzno-Geologicznej PTPN.

W 1979 został powołany Zakład Klimatologii pod kierownictwem wtedy docenta dr hab. A. Wośa, zatrudniający oprócz jego kierownika, 4 adiunktów i asystentów (dr Jan Tamulewicz, dr Bogumiła Kotońska, mgr Kazimierz Rabski, mgr Paweł Suchanecki). Od tego czasu, aż do roku 2009, czyli przez 30 lat, najpierw jako docent, potem profesor, A. Woś nieprzerwanie kierował Zakładem Klimatologii Instytutu Geografii i Instytutu Geografii Fizycznej (od roku 1981/82) UAM w Poznaniu doprowadzając do jego znacznego rozwoju. Poczynając od 1987 roku Zakład Klimatologii zatrudniał 8-11 osób, w tym od 1996 roku – zwykle 2-3 doktorantów.

W dniu 15 kwietnia 1987 roku Rada Państwa nadała dr habilitowanemu Alojzemu Wosiowi tytuł profesora nadzwyczajnego nauk przyrodniczych. W dniu 1 grudnia 1992 roku Rektor UAM mianował go na stanowisko profesora zwyczajnego.

W okresie profesorskim rozwój naukowy prof. A. Wośa koncentrował się głównie wokół problematyki klimatologii kompleksowej, regionalnie obejmując Wielkopolskę i Polskę Zachodnią oraz całą Polskę. Powstał wtedy cykl monografii (*Regiony klimatyczne Polski w świetle częstości występowania różnych typów pogody* – 1993, *Klimat Niziny Wielkopolskiej* – 1994, *Zarys klimatu Polski* – 1995, wyd. 2 – 1996, *Struktura sezonowa klimatu Polski* – 1996), w tym fundamentalne monografie stanowiące syntezę klimatu Polski i jego zmian – *Klimat Polski* (1999) i *Klimat Polski w drugiej połowie XX wieku* (2010). W tym czasie opracował również mapę regionów klimatycznych Polski zamieszczoną w „Atlasie Rzeczypospolitej Polskiej” (*Rozdział 31.8 – Typy pogody, regiony klimatyczne* – 1994) i „Atlasie obszarów wiejskich” (2016, IGiPZ PAN). Mapa ta jest w tej chwili wielokrotnie przytaczana w wielu publikacjach różnych autorów. Spełniając „obowiązek profesorski” wniesienia istotnego wkładu w dydaktykę i popularyzację prezentowanej przez siebie dyscypliny opublikował podręcznik *Meteorologia dla geografów* (313 s., PWN, 5 wydań: 1996, 1997, 2000, 2002, 2006) oraz książki popularno-naukowe *Wszystko o pogodzie* (1985) i *ABC Meteorologii* (220 s., Wyd. Naukowe UAM, 4 wydania: 1995, 1999, 2003 i 2005). W tym okresie odbył również szereg „dalekich podróży”, o których marzył w czasach studenckich.

Bardzo poważny jest także wkład prof. A. Wośa w kształcenie kadry o najwyższych kwalifikacjach naukowych. Był promotorem w 11 przewodach doktorskich (Bogumiła Kotońska – 1978, Jan Tamulewicz – 1978, Kazimierz Rabski – 1986, Krzysztof Iwaszko – 1988, Leszek Kolendowicz – 1995, Ryszard Farat – 1998, Ewa Bednorz – 2000, Mirosław Więclaw – 2001, Katarzyna Szyga-Pluta – 2002, Wojciech Czarnecki – 2009, Marek Półrolniczak – 2009), kształcąc kadrę naukową przede wszystkim dla Uniwersytetu im. A. Mickiewicza. Z tej liczby doktorantów A. Wośa kilka osób (J. Tamulewicz, E. Bednorz, L. Kolendowicz) nie tylko uzyskało wyższy stopień naukowy doktora habilitowanego, ale również tytuł naukowy profesora (E. Bednorz, L. Kolendowicz), kontynuując dzieło swojego nauczyciela. Dokładna liczba przewodów doktorskich i habilitacyjnych, w których prof. A. Woś był recenzentem jest trudna do precyzyjnego ustalenia, szacuje się że było to ponad 40 przewodów osób praktycznie z całego kraju.

Prof. A. Woś pełnił również szereg ważnych funkcji organizacyjnych (1980-1981 – zastępca dyrektora ds. naukowych Instytutu Geografii, 1984-1990 – zastępca dyrektora ds. naukowych Instytutu Geografii Fizycznej, 1985-1990 – Dziekan Wydziału Nauk Geograficznych i Geologicznych, 1993-2005 – dyrektor Instytutu Geografii Fizycznej i Kształtowania Środowiska). Były to funkcje nie tylko na jego macierzystym Uniwersytecie (UAM), ale również

na Uniwersytecie Szczecińskim (1997-1999 – tymczasowy Kierownik Zakładu Klimatologii i Meteorologii Morskiej w Instytucie Nauk o Morzu), w Instytucie Meteorologii i Gospodarki Wodnej (wieloletni członek Rady Naukowej) i Instytucie Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN (wieloletni członek Rady Naukowej). Przez wiele lat był członkiem komitetów redakcyjnych takich periodyków jak: „Badania Fizjograficzne nad Polską Zachodnią”, „Quaestiones Geographicae” oraz „Dokumentacja Geograficzna” (IGiPZ PAN, w latach 2001-2009). Prof. A. Woś był przez kilka kadencji członkiem Komitetu Nauk Geograficznych PAN. W latach 1992-1996 był również członkiem Sekcji Nauk Geograficznych w ramach Zespołu Nauk Przyrodniczych, Medycznych i Nauk o Ziemi Komisji Badań Podstawowych Komitetu Badań Naukowych. Był członkiem kilku towarzystw naukowych – Polskiego Towarzystwa Geograficznego, Polskiego Towarzystwa Geofizycznego i International Society of Biometeorology. Za osiągnięcia w dziedzinie badań naukowych był pięciokrotnie wyróżniony nagrodami Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego, został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Złotym Krzyżem Zasługi oraz Medalem Komisji Edukacji Narodowej.

We wrześniu 2009 roku prof. A. Woś przeszedł na emeryturę, ale do 2012 roku utrzymywał kontakt z Zakładem Klimatologii i Uniwersytetem Poznańskim. Prof. dr hab. Alojzy Woś zakończył swoje pracowite i niełatwe życie dnia 5 maja 2018 roku i został pochowany na cmentarzu parafii pw. Matki Bożej Pocieszenia w Poznaniu (Suchy Las, przy ul. Borówkowej).

Publikacje Alojzego Wosia:

- 1964 – Zagadnienie kontynentalizmu i oceanizmu termicznego klimatu w świetle izanomal rocznej amplitudy temperatury powietrza. Sprawozdania Komisji Geograficzno-Geologicznej PTPN za III i IV kwartał 1964, nr 2 (72), s. 272-275.
- 1965 – Próba wydzielenia stref hydrologicznych w dorzeczu Dojcy. Sprawozdania Komisji Geograficzno-Geologicznej PTPN za I i II kwartał 1965, nr 1 (73), s. 114-116.
- 1965 – Roczne amplitudy temperatury powietrza nad lądem i morzem na równoleżnikach. Sprawozdania Komisji Geograficzno-Geologicznej PTPN za I i II kwartał 196, nr 1 (73), s. 112-114.
- 1965 – Zmiany gradientów prędkości wiatru z wysokością podczas inwersji termicznej w przygruntowej warstwie powietrza. Sprawozdania Komisji Geograficzno-Geologicznej PTPN za III i IV kwartał 1965, nr 2 (74), s. 288-289.
- 1966 – O rozwoju klimatologii jako nauki i obecnych kierunkach badań klimatu jako wieloletniego reżimu pogody. Sprawozdania Komisji Geograficzno-Geologicznej PTPN za I i II kwartał 1966, nr 1 (76), s. 124-127.
- 1966 – O metodach charakterystyki klimatu jako wieloletniego reżimu pogody lokalnej. Sprawozdania Komisji Geograficzno-Geologicznej PTPN za I i II kwartał 1966, nr 1 (76), s. 128-131.
- 1966 – Typy pogody lokalnej występującej w Ustce i próba określenia częstości ich występowania. Sprawozdania Komisji Geograficzno-Geologicznej PTPN za I i II kwartał 1966, nr 1 (76), s. 196-198.
- 1966 – Typy pogody lokalnej wyróżnione na podstawie kompleksu elementów meteorologicznych dla charakterystyki klimatu Polski Północnej. Sprawozdania Komisji Geograficzno-Geologicznej PTPN za III i IV kwartał 1966, nr 2 (77), s. 347-350.
- 1967 – Częstotliwość pojawiania się niektórych klas pogody na obszarze Polski Północno-Zachodniej. Sprawozdania Komisji Geograficzno-Geologicznej PTPN za III i IV kwartał 1967, nr 2 (79), s. 260-261.
- 1967 – Typy pogody lokalnej występujące w Ustce. Badania Fizjograficzne nad Polską Zachodnią, tom 19, seria A – Geografia Fizyczna, s. 221-231.
- 1967 – Z badań nad klimatem Poznania – zestawienie wyników obliczeń częstości pojawiania się poszczególnych klas pogody. Sprawozdania Komisji Geograficzno-Geologicznej PTPN za III i IV kwartał 1967, nr 2 (79), s. 242-247.
- 1967 – Zagadnienie kontynentalizmu i oceanizmu termicznego klimatu w świetle izanomal rocznej amplitudy temperatury powietrza. Przegląd Geograficzny, tom 39, zeszyt 2, s. 367-374.
- 1968 – Częstotliwość i trwałość klas pogody występujących w Poznaniu. Badania Fizjograficzne nad Polską Zachodnią, tom 21, seria A – Geografia Fizyczna, s. 95-134.
- 1968 – Zarys klimatu Poznania w pogodach. PTPN, Prace Komisji Geograficzno-Geologicznej, tom 9, zeszyt 1, 66 s.
- 1969 – Częstość występowania poszczególnych klas pogody na Nizinie Wielkopolskiej. Badania Fizjograficzne nad Polską Zachodnią, tom 23, seria A – Geografia Fizyczna, s. 35-61.
- 1970 – Klimat w ujęciu kompleksowym wybranych miejscowości Jugosławii. Przegląd Geograficzny, tom 42, zeszyt 1, s. 69-94.

- 1970 – Zarys klimatu Polski Północno-Zachodniej w pogodach. PTPN, Prace Komisji Geograficzno-Geologicznej, tom 10, zeszyt 3, 155 s.
- 1970 – Zarys klimatu Polski Północno-Zachodniej w pogodach (streszczenie). Dokumentacja Geograficzna, zeszyt 6, Abstrakty prac habilitacyjnych i doktorskich 1969, s. 64-75.
- 1971 – Outline of the Poznań Climate according to Weather types (Zarys klimatu Poznania w pogodach). Translated from Polish by A. Dziembowska. Translated and published for the U.S. Department of Commerce, Environmental Science Services Administration and the National Science Foundation, Washington, D.C., by the Scientific, Technical and Economic Information, 53 s.
- 1972 – Klimat. [w:] Atlas województwa zielonogórskiego. Wydawnictwa Geologiczna, Warszawa, 11 s.
- 1972 – Regiony klimatyczne Polski Północno-Zachodniej – metoda wyznaczania ich granic na podstawie częstości pojawiania się poszczególnych typów pogody. PTPN, Prace Komisji Geograficzno-Geologicznej, tom 13, zeszyt 1, s. 229-248.
- 1972 – The climate of selected localities in Yugoslavia in a complex approach. Translated from Polish. Polish Geographical Review, Vol. 42, No. 1, s. 35-61. Published for the U.S. Department of Commerce, National Oceanic and Atmospheric Administration and the National Science Foundation, Washington D.C., by the Foreign Scientific Publications, Department of the National Center for Scientific, Technical and Economic Information, Warsaw.
- 1973 – Zarys klimatu Wielkopolski i Pomorza w świetle częstości występowania poszczególnych typów pogody. Prace i Studia Instytutu Geograficznego Uniwersytetu Warszawskiego – Klimatologia, tom 6, s. 111-133.
- 1974 – Climatic regions of the Great Polish Lowland and Pomerania Lake District in the light of the frequency of occurrence of particular Weather types. Quaestiones Geographicae, Vol. 1, s. 141-155.
- 1976 – Uwagi o zróżnicowaniu termicznym i wilgotnościowym przyziemnej warstwy powietrza podczas pogody z małym i dużym zachmurzeniem nieba. Sprawozdania Komisji Geograficzno-Geologicznej PTPN za 1974, nr 92 (druk 1976), s. 33-35 (wspólnie z Janem Tamulewiczem).
- 1977 – Klimatyczne sezony roku w Kaliszu. Badania Fizjograficzne nad Polską Zachodnią, tom 30, seria A – Geografia Fizyczna, s. 93-115.
- 1977 – Zagadnienie „metody badawczej” w badaniach z zakresu geografii fizycznej ze szczególnym uwzględnieniem klimatologii. Sprawozdania Komisji Geograficzno-Geologicznej PTPN za 1975, nr 93, s. 38-40.
- 1977 – Zarys struktury sezonowej klimatu Niziny Wielkopolskiej i Pojezierza Pomorskiego. Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. A. Mickiewicza, Seria Geografia, Nr 15, Poznań, 90 s.
- 1978 – Struktura sezonowa klimatu Świnoujścia i Splitu w świetle postulatów klimatologii kompleksowej. Badania Fizjograficzne nad Polską Zachodnią, tom 31, seria A – Geografia Fizyczna, s. 191-214.
- 1979 – Klimatyczne sezony roku w Kole w świetle częstości występowania różnych typów pogody. Badania Fizjograficzne nad Polską Zachodnią, tom 31, seria B – Biologia, s. 142-162.
- 1979 – Przydatność postulatów klimatologii kompleksowej przy charakterystyce i ocenie stosunków klimatycznych dla potrzeb turystyki i rekreacji. [w:] Ocena atrakcyjności środowiska geograficznego dla potrzeb turystyki i rekreacji na różnych poziomach i etapach planowania (Materiały Konferencji Naukowej, Poznań dnia 19 i 20 listopada 1977). Akademia Wychowania Fizycznego, seria Monografie, nr 116, s. 199-215.
- 1979 – Application of the Wrocław dendrite to classification of annual climatic season in Poznań. Quaestiones Geographicae, Vol. 5, s. 169-215.
- 1979 – Stosunki klimatyczne w Świnoujściu w świetle analizy ich struktury sezonowej. Ogólnopolska kursokonferencja poświęcona badaniom meteorologiczno-klimatycznym nad obszarami oceanów i mórz oraz w strefie przybrzeżnej. Streszczenia referatów. Akademia Rolnicza w Szczecinie, Szczecin, s. 54-56.
- 1979 – Uwagi o zanieczyszczeniu pyłowym atmosfery w rejonie kopalni soli „Kłodawa” w Kłodawie. Badania Fizjograficzne nad Polską Zachodnią, tom 32, seria A – Geografia Fizyczna, s. 201-206.
- 1979 – Wstępne wyniki badań topoklimatu w rejonie Kopalni Węgla Brunatnego Gosławice. Badania Fizjograficzne nad Polską Zachodnią, tom 32, seria A – Geografia Fizyczna, s. 207-216 (wspólnie z Janem Tamulewiczem).
- 1979 – Zarys struktury sezonowej klimatu Niziny Wielkopolskiej i Pojezierza Pomorskiego. Dokumentacja Geograficzna, zeszyt 6, Streszczenia prac habilitacyjnych i doktorskich 1977, s. 40-41.
- 1980 – An outline at a metod of distinguishing the climatic seasons. Geographia Polonica, Vol. 43, s. 49-59.
- 1980 – Climatic seasons of the year in North-West Poland. Quaestiones Geographicae, Vol. 6, s. 99-113.
- 1980 – Długość oraz daty początku i końca klimatycznych pór roku na wybranych obszarach kuli ziemskiej. Sprawozdania Komisji Geograficzno-Geologicznej PTPN za 1979, nr 96, s. 36-38.

- 1980 – Eignung der Wettertypen des Lokalen Klimas der rekreationsortschaften für verschiedene Formen der rekreation als Basis für Bestimmung von deren Attraktivität für die Rekreation am Beispiel der Erholungsorte Świnoujście und Szczecinek in Nordwestpolen. Greifswalder Geographische Arbeiten, Heft 1, s. 126-129 (wspólnie z Tadeuszem Bartkowskim).
- 1980 – Niektóre cechy struktury sezonowej klimatu wybranych miejscowości Jugosławii. Sprawozdania Komisji Geograficzno-Geologicznej PTPN, tom 96, s. 38-41.
- 1980 – Walory klimatu lokalnego miejscowości wypoczynkowych jako podstawa określania ich atrakcyjności na przykładzie Świnoujścia i Szczecinka. [w:] Metodologia badań w turystyce (Materiały Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej. Poznań, 17-18 XI 1978). Akademia Wychowania Fizycznego, Poznań, seria Monografie, nr 129, s. 243-253 (wspólnie z Tadeuszem Bartkowskim).
- 1981 – The seasonal structure of the climate of selected areas. Quaestiones Geographicae, Vol. 7, s. 135-146.
- 1982 – Struktura sezonowa klimatu wybranych miejscowości Jugosławii. Czasopismo Geograficzne, tom 53, zeszyt 3-4, s. 237-253.
- 1982 – Makroklimat Poznania i Charkowa. Badania Fizjograficzne nad Polską Zachodnią, tom 34, seria A – Geografia Fizyczna, s. 33-46 (wspólnie z A.D. Babiczem i G.P. Dubińskim).
- 1982 – Potential evaporation in selected portions of Mongolia. Quaestiones Geographicae, Vol. 8, s. 137-146 (wspólnie z Leszkiem Kowanezem i Andrzejem Zinkiewiczem).
- 1983 – Bioclimatic regions in Mongolia. Quaestiones Geographicae, Vol. 9, s. 181-192.
- 1983 – Parowanie potencjalne na obszarze półpustyni (Płn. Gobi, Mongolia). Sprawozdania Komisji Geograficzno-Geologicznej PTPN za 1979-1981, tom 97-99, s. 36-39.
- 1983 – Results of measurements and observations of selected Weather elements on the Ich Nart Plateau and in the Ulaan Nur Basin (the north Gobi, Mongolia). Quaestiones Geographicae, Vol. 9, s. 165-183.
- 1983 – Stosunki termiczne okresu letniego w północnej części Gobi. Sprawozdania Komisji Geograficzno-Geologicznej PTPN za 1979-1981, tom 97-99 (druk 1983), s. 29-32 (wspólnie z Janem Tamulewiczem).
- 1983 – Stosunki termiczno-wilgotnościowe gruntu w świetle wybranych elementów pogody w strefie półpustynnej Północnej Gobi. Sprawozdania Komisji Geograficzno-Geologicznej PTPN za 1979-1981, tom 97-99 (druk 1983), s. 40-43 (wspólnie z Pawłem Suchaneckim).
- 1983 – Wilgotność powietrza w okresie lata w rejonie Płaskowyżu Iche Nart (N-Gobi, Mongolia). Sprawozdania Komisji Geograficzno-Geologicznej PTPN za 1979-1981, tom 97-99 (druk 1983), s. 24-26 (wspólnie z Janem Tamulewiczem).
- 1983 – Wstępne wyniki badań stosunków anemometrycznych w rejonie Płaskowyżu Iche Nart (N-Gobi, Mongolia). Sprawozdania Komisji Geograficzno-Geologicznej PTPN za 1979-1981, tom 97-99 (druk 1983), s. 26-29 (wspólnie z Janem Tamulewiczem).
- 1984 – Biometeorological evaluation of Weather conditions on the northern fringe of the Gobi, Mongolia, at the turn of spring. Quaestiones Geographicae, Vol. 10, s. 125-136.
- 1984 – Variations in selected Weather elements between particular days: the northern portion of the Gobi, Mongolia, at the turn of spring. Quaestiones Geographicae, Vol. 10 (druk 1988), s. 109-118 (wspólnie z Janem Tamulewiczem).
- 1984 – Wielkość ochładzania na obszarze Mongolii. Sprawozdania Komisji Geograficzno-Geologicznej PTPN za 1984, nr 103, s. 99-101.
- 1985 – Climatic seasons of the year in Yugoslavia. [w:] 12-th International Conference on Carpathian Meteorology, Abstracts. Beograd, s. 35-36.
- 1985 – Climatic seasons of the year in Yugoslavia. [w:] XII International Conference on Carpathian Meteorology, Zbornik Radova, Beograd, s. 124-131.
- 1985 – Parowanie potencjalne w okresie lata w północnej części Gobi (Mongolia). [w:] Mikroklimat i parowanie terenowe, Ogólnopolska Sesja Naukowa, 24-26 IV 1985 r., Akademia Rolnicza w Poznaniu, Streszczenia referatów, Poznań, s. 19-21 (wspólnie z Janem Tamulewiczem).
- 1985 – Wszystko o pogodzie. Krajowa Agencja Wydawnicza, Poznań, 152 s.
- 1986 – Klimat. [w:] Województwo poznańskie. PWN, Poznań, s. 98-112.
- 1986 – Makroklimat województwa Poznańskiego. Badania Fizjograficzne nad Polską Zachodnią, tom 36, seria A – Geografia Fizyczna, s. 217-239.

- 1987 – Bilans radiacyjny powierzchni użytkowanych rolniczo w rejonie Turwi – wybrane wyniki dotychczasowych badań (część I). *Badania Fizjograficzne nad Polską Zachodnią*, tom 37, seria A – Geografia Fizyczna, s. 171-183 (wspólnie z Janem Tamulewiczem).
- 1987 – Climatic regions of the Poland in the light of the frequency of occurrence of Weather types. [w:] XIII-th International Conference on Carpathian Meteorology, Buzeni – Romania, Proceedings, Bucuresti, s. 373-378.
- 1987 – Mezoklimat okolic Turwi. *Zeszyty Problemowe Postępów Nauk Rolniczych*, tom 322, s. 13-18.
- 1987 – Usłonecznienie Niziny Wielkopolskiej. *Badania Fizjograficzne nad Polską Zachodnią*, tom 37, seria A – Geografia Fizyczna, s. 213-232.
- 1988 – Bilans radiacyjny powierzchni użytkowanych rolniczo w rejonie Turwi – wybrane wyniki dotychczasowych badań (część II). *Badania Fizjograficzne nad Polską Zachodnią*, tom 38, seria A – Geografia Fizyczna, s. 129-139 (wspólnie z Janem Tamulewiczem).
- 1988 – Field crops and soil Temperature in the summer season. [w:] *Geographische Landschaftsforschung in Agrarraumen und urbanen Raumen. Teil II*. Herausgegeben von Bernd Reuter und Sabine Mucke, Martin-Luther-Universität Halle-Wittenberg, Halle, Wissenschaftliche Beiträge, vol. 29, s.40-41.
- 1989 – Bilans radiacyjny powierzchni użytkowanych rolniczo w rejonie Turwi – wybrane wyniki dotychczasowych badań (część III). *Badania Fizjograficzne nad Polską Zachodnią*, tom 39, seria A – Geografia Fizyczna, s. 151-158 (wspólnie z Janem Tamulewiczem).
- 1989 – Parowanie potencjalne w okresie lata w północnej części Gobi (Mongolia). [w:] *Mikroklimat i parowanie terenowe, materiały sesji 24-26 IV 1985 r. Roczniki Akademii Rolniczej w Poznaniu – 201, Melioracje*, nr 8, s. 137-146 (wspólnie z Janem Tamulewiczem).
- 1990 – Zarys klimatu Niziny Wielkopolskiej. [w:] *Obieg wody i bariery biogeochemiczne w krajobrazie rolniczym. Synteza wyników badań podprogramu CPBP.04.10.03. na temat: Przyrodniczych Podstaw Kształtowania i Ochrony Środowiska Rolniczego za okres 1986-1990*. Lech Ryszkowski, Jerzy Marcinek, Andrzej Kędziora (red.), Zakład Badań Środowiska Rolniczego i Leśnego PAN. Poznań, Wyd. Naukowe UAM, s. 13-20.
- 1991 – Przemówienie dziekana Wydziału Nauk Geograficznych i Geologicznych. [w:] Alfredus Jahn. Doctor honoris causa Universitatis Studiorum Mickiewiczanae Posnaniensis. Aleksandra Jędrzejczak (red.). Wydaw. Nauk. UAM, Poznań, seria Doktorzy Honoris Causa, 11, s. 5-8.
- 1992 – Macroclimate of Mongolia. *Quaestiones Geographicae*, Vol. 17-18, s. 79-93.
- 1992 – Temperatura powietrza poszczególnych pór roku w Poznaniu w przekroju wieloletnim. *Badania Fizjograficzne nad Polską Zachodnią*, tom 44, seria A – Geografia Fizyczna, s.177-183.
- 1992 – Fluctuation of Atmospheric precipitation at Poznań in the period of 1848-1990. [w:] *The Mintz Memorial Symposium on Climate and Climate Change, Symposium Programme and Abstracts*, Jerusalem, December 28-31, s. 9-11 (wspólnie z Rudolfem Brazdilem i Petrem Dobrowolnym).
- 1993 – Fluctuation of Atmospheric precipitation at Poznań in the period of 1848-1990. [w:] *Global Warming and Contemporary Climatic Change in Poland, International Conference Szczecin University, 31 May – 1 June 1993, Abstracts*, s. 26-27 (wspólnie z Rudolfem Brazdilem i Petrem Dobrowolnym).
- 1993 – Klimat wyspy Wolin ze szczególnym uwzględnieniem topoklimatu Wolińskiego Parku Narodowego. *Seminarium Stan i perspektywy badań naukowych na obszarze Wolińskiego Parku Narodowego, Międzyzdroje. Streszczenia referatów*, s. 18-20 (wspólnie z Jarosławem Boguckim i Janem Tamulewiczem).
- 1993 – Regiony klimatyczne Polski w świetle częstości występowania różnych typów pogody. *Zeszyty Instytutu Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN*, nr 20, 92 s.
- 1993 – Seasonal air temperature in Poznań in a multi-year approach. [w:] *Early meteorological instrumental records in Europe – methods and results. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego 1119, Prace Geograficzne*, zeszyt 95, s. 215-221.
- 1994 – Cyrkulacyjne czynniki klimatu Niziny Wielkopolskiej. *Badania Fizjograficzne nad Polską Zachodnią*, tom 45, seria A – Geografia Fizyczna, s. 105-119.
- 1994 – Klimat Niziny Wielkopolskiej. *Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. A. Mickiewicza*, Poznań, 192 s.
- 1994 – Regiony klimatyczne Polski w świetle częstości występowania różnych typów pogody. [w:] Tadeusz Wilgat (red.), *Ogólnopolski Zjazd Polskiego Towarzystwa Geograficznego [Lublin 1994]. Referaty i postery*. Wyd.: PTG Oddział Lubelski, UMCS Lublin, TWWP Oddział Lubelski, s. 116-119.
- 1994 – Stan dotychczasowych oraz perspektywy przyszłych badań klimatu Wolińskiego Parku Narodowego. [w:] Andrzej Kostrzewski (red.), *Stan i perspektywy badań naukowych na obszarze Wolińskiego Parku Narodowego. Klify*, tom 1. Wyd. Sorus, s. 33-49 (wspólnie z Jarosławem Boguckim i Janem Tamulewiczem).

- 1994 – Typy pogody a typy cyrkulacji atmosfery w rejonie Poznania. *Badania Fizjograficzne nad Polską Zachodnią*, tom 45, seria A – Geografia Fizyczna, s. 25-42 (wspólnie z Jarosławem Boguckim).
- 1994 – Typy pogody, regiony klimatyczne. Rozdział 31.8. *Atlas Rzeczypospolitej Polskiej*. Polskie Przedsiębiorstwo Wydawnictw Kartograficznych im. E. Romera SA, Warszawa.
- 1994 – Zarys stosunków klimatycznych w rejonie górnego odcinka zlewni Parsęty. [w:] Andrzej Kostrzewski (red.), *Zintegrowany Monitoring Środowiska Przyrodniczego*. Stacja Bazowa Storkowo. Państwowa Inspekcja Ochrony Środowiska, Instytut Badań Czwartorzędu UAM. Warszawa, PIOŚ, s. 79-95.
- 1994 – Zmiany cech stosunków termicznych powietrza w Poznaniu w przekroju wieloletnim (1848-1990). *Badania Fizjograficzne nad Polską Zachodnią*, tom 45, seria A – Geografia Fizyczna, s. 93-103 (wspólnie z Janem Tamulewiczem).
- 1995 – ABC meteorologii. Wydaw. Naukowe UAM, Poznań, 220 s.
- 1995 – Klimat dorzecza Parsęty i jego zróżnicowanie przestrzenne. [w:] Stan badań środowiska przyrodniczego dorzecza Parsęty w warunkach różnokierunkowej antropopresji. Seminarium, Kołobrzeg, 8-9 listopada 1995. Zakład Geomorfologii Dynamicznej UAM, Poznań-Storkowo, s. 27-29.
- 1995 – Uwagi o klimacie w rejonie Poznania w przeszłości i wpływie czynnika antropogenicznego na kształtowanie się jego cech w przyszłości. [w:] Alfred Kaniecki i Jadwiga Rotnicka (red.), *Wody powierzchniowe Poznania. Problemy wodne obszarów miejskich*. Konferencja naukowa, Poznań, 6 listopada 1995. T. 1 i T.2. Zakład Hydrologii i Gospodarki Wodnej UAM. Poznań, Wydaw. Sorus, s. 77-86.
- 1995 – Zarys klimatu Polski. Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań, 301 s.
- 1995 – Z badań parowania potencjalnego w gobijskim obszarze Mongolii. [w:] Barbara Krawczyk, Krzysztof Błażejczyk (red.), *Współczesne badania klimatologów polskich w kraju i za granicą*. Sympozjum klimatologiczne z okazji 40-lecia Zakładu Klimatologii IGiPZ PAN, Radzików, 7-8 listopada 1994 r., Conference Papers – IGiPZ PAN, Warszawa, No. 23, s. 197-202 (wspólnie z Janem Tamulewiczem).
- 1996 – Meteorologia dla geografów. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, 313 s.
- 1996 – Radiation characteristics of agricultural landscapes. [w:] Lech Ryszkowski, Norman R. French i Andrzej Kędziora (red.), *Dynamic of an agricultural landscape*. Państwowe Wydawnictwo Rolnicze i Leśne, Poznań, s. 27-36 (wspólnie z Janem Tamulewiczem).
- 1996 – Struktura sezonowa klimatu Polski. Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań, 146 s.
- 1996 – The macroclimate of the Turew Region. [w:] Lech Ryszkowski, Norman R. French i Andrzej Kędziora (red.), *Dynamic of an agricultural landscape*. Państwowe Wydawnictwo Rolnicze i Leśne, Poznań, s. 37-44 (wspólnie z Janem Tamulewiczem).
- 1996 – Zarys klimatu Polski. Wydanie drugie. Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań, 302 s.
- 1996 – Zarys struktury sezonowej klimatu Lublina. [w:] Ogólnopolskie Sympozjum Naukowe „Problemy współczesnej klimatologii i agroklimatologii regionu lubelskiego”, Lublin-Zagłębie, s. 11.
- 1997 – Meteorologia dla geografów. Wydanie drugie. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, 313 s.
- 1998 – Struktura sezonowa klimatu Lublina. *Annales UMCS, Sectio B*, tom 53, s. 251-275.
- 1998 – Zróżnicowanie przestrzenne klimatu dorzecza Parsęty w świetle częstości występowania różnych typów pogody. [w:] Andrzej Kostrzewski (red.), *Funkcjonowanie geosystemów zlewni rzecznych*. Tom I. Środowisko przyrodnicze dorzecza Parsęty – stan badań, zagospodarowanie, ochrona. Praca zbiorowa. Instytut Badań Czwartorzędu UAM, Poznań, s. 30-35.
- 1999 – ABC meteorologii. Wydanie drugie. Wydaw. Naukowe UAM, Poznań, 222 s.
- 1999 – Klimat Polski. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa, 302 s.
- 1999 – Uwagi do recenzji mojego podręcznika meteorologii dla studentów geografii napisanej przez W. Chelchowskiego. *Przegląd Geofizyczny*, tom 44, zeszyt 3, s. 191-194.
- 1999 – W związku z „recenzją” dra W. Chelchowskiego i jego odpowiedzią na uwagi do „recenzji” podręcznika „Meteorologia dla geografów”. *Przegląd Geofizyczny*, tom 44, zeszyt 4, s. 314-316.
- 2000 – Charakterystyka warunków pogodowych okolicy Poznania w roku 1999 na tle wartości wybranych elementów meteorologicznych za okres wieloletni. *Badania Fizjograficzne nad Polską Zachodnią*, tom 51, seria A – Geografia Fizyczna, s. 167-177.
- 2000 – Klimat. [w:] ABC ŚWIAT – Polska. I, Wyd. Kurpisz, Poznań, s. 87-117.
- 2000 – Makroklimat Konina w świetle częstości występowania różnych typów pogody. *Badania Fizjograficzne nad Polską Zachodnią*, tom 51, seria A – Geografia Fizyczna, s. 179-192.

- 2000 – Makroklimat regionu chełmińskiego-toruńskiego oraz jego struktura sezonowa w świetle częstości występowania różnych typów pogody. *Acta Universitatis Nicolai Copernici, Geografia*, tom 31, s. 343-358.
- 2000 – *Meteorologia dla geografów*. Wydanie trzecie zmienione. Wydaw. Nauk. PWN, Warszawa, 313 s.
- 2000 – Stosunki mikroklimatyczne w rejonie Konina w świetle częstości występowania różnych typów pogody. *Roczniki Akademii Rolniczej w Poznaniu*, tom 317, *Rolnictwo*, nr 56, s. 35-51.
- 2000 – Wspomnienie. Śp. Dr hab. Daniela Sołowiej, profesor Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu (1948-2000). *Badania Fizjograficzne nad Polską Zachodnią*, tom 51, seria A – *Geografia Fizyczna*, s. 193-202.
- 2000 – Types of weather and climatic regions at Poland. [w:] *Tools for the environment and man of the year 2000. ECAC 2000, 3rd European Conference on Applied Climatology, 16-20 October 2000, Pisa, Italy. Abstracts*, s. 180.
- 2001 – Climate of Poznań on chosen meteorological elements. [w:] *CLIC Climate Change and Variability in Northern Europe Climate Change Symposium, Turku-Abo, Finland, 6-8 June 2001, Programme and abstracts*, s. 68-69 (wspólnie z Ewą Bednorz, Leszkiem Kolendowiczem, Katarzyną Szygą-Plutą i Janem Tamulewiczem).
- 2001 – Climatic regions at Poland in the light of the frequency of occurrence weather types. *IAMAS 2001, 8th Scientific Assembly of IAMAS – International Association of Meteorology and Atmospheric Sciences, 10-18 July 2001, Innsbruck, Austria, Abstracts*, s. 154.
- 2001 – Extreme anomalies of winter air temperature in mid-latitude Europe. *Geographia Polonica*, Vol. 74, no. 2, s. 57-67 (wspólnie z J. Ottermanem, J. Ardizzone, R. Atlas, D. Bungato, J. Cierniewskim, J.C. Jusem, R. Przybylakiem, S. Schubertem, D. Starrem i J. Walczewskim).
- 2001 – Przykłady regionalizacji wskaźników nieciągłych elementów pogody w świetle hierarchicznego ugrupowania obiektów wielocechowych. *Annales UMCS, Sectio B, vol. 55/56*, s. 51-57 69 (wspólnie z Ewą Bednorz, Leszkiem Kolendowiczem, Katarzyną Szygą-Plutą i Janem Tamulewiczem).
- 2002 – Climate of Poznań on chosen meteorological elements. [w:] Sakari Tuhkanen i Marko Oja (red.). *CLIC. Climate change and variability in Northern Europe. Climate Change Symposium, held in Turku-Abo, June 6-8th. 2001. Realised programme and abstracts. Department of Geography University of Turku*, s. 56 (wspólnie z Ewą Bednorz, Leszkiem Kolendowiczem, Katarzyną Szygą-Plutą i Janem Tamulewiczem).
- 2002 – *Meteorologia dla geografów*. Wydanie czwarte poprawione. Wydaw. Naukowe PWN, Warszawa, 313 s.
- 2002 – Występowanie w ciągu roku na Nizinie Szczecińskiej i Pojezierzu Suwalskim warunków pogodowych sprzyjających wybranym formom czynnej rekreacji. *Rocznik Naukowy Wyższej Szkoły Hotelarstwa i Gastronomii, tom V*, s. 29-41.
- 2002 – The 1996-2002 plunge in the North-Atlantic Oscillation index produces cold spring temperatures in central Europe. *Fourth European Conference on Applied Climatology ECAC, Brussels, 12-15.11.2002. Abstracts Volume. Royal Meteorological Institute of Belgium*, s. 1-2.
- 2003 – *ABC meteorologii*. Wydanie trzecie rozszerzone. Wydaw. Naukowe UAM, Poznań, 235 s.
- 2003 – Charakterystyczne cechy zim w Poznaniu w drugiej połowie XX wieku w wybranych typach pogody. [w:] *Postępy w badaniach klimatycznych i bioklimatycznych. Prace Geograficzne IGiPZ PAN, zeszyt 188*, s. 103-116.
- 2003 – Dane o stosunkach solarnych w rejonie Poznania przydatne dla turystyki i rekreacji. [w:] W. Siwiński, R.D. Tauber, E. Mucha-Szajek (red.), *Czas wolny, rekreacja, turystyka, hotelarstwo, żywienie. Wyższa Szkoła Hotelarstwa i Gastronomii, Poznań*, s. 389-396.
- 2003 – *Klimat*. [w:] *ABC ŚWIAT – Polska. I, Wydanie drugie. Wyd. Kurpisz, Poznań*, s. 87-117.
- 2003 – Klimat regionu środkowowielkopolskiego w świetle częstości występowania wybranych typów pogody i ich zmienności w latach 1951-2000. [w:] Józef Banaszak (red.), *Stepowienie Wielkopolski. Pół wieku później. Wydaw. Akademii Bydgoskiej B im. Kazimierza Wielkiego, Bydgoszcz*, s. 27-42.
- 2003 – Regiony klimatyczne. [w:] Cz. Koźmiński, *Klimat Polski. Mapa ścienna. Akademia Rolnicza i Uniwersytet Szczeciński, OPGK, Białystok*.
- 2004 – Annual occurrence of weather conditions if favor of particular forms of recreation in the Szczecin Lowland and Suwałki Lakeland. *Paper for 2nd workshop on climate, tourism and recreation. Orthodoxe Academy of Crete, Kolimbari, Crete, Grece, June 2004*, s.5-6.
- 2004 – *Atlas Pojezierza Pomorskiego – mapy i wykresy częstości występowania wybranych typów pogody*. Czesław Koźmiński (red.).
- 2005 – *ABC meteorologii*. Wydanie czwarte. Wydaw. Naukowe UAM, Poznań, 235 s.
- 2005 – Outline of features of the climate of Poznan in the second half of the 20th century in the light of average annual values of selected weather elements. *Quaestiones Geographicae, Vol. 24*, s. 85-96.

- 2006 – Meteorologia dla geografów. Wydanie piąte poprawione. Wydaw. Naukowe PWN, Warszawa, 350 s.
- 2006 – Termiczne pory roku w Poznaniu w drugiej połowie XX wieku. [w:] Janina Trepińska i Zbigniew Olecki (red.), Klimatyczne aspekty środowiska geograficznego. IGiGP UJ, Kraków, s. 117-126.
- 2006 – Zarys problemu badania zmian klimatu na podstawie wyników naziemnych obserwacji instrumentalnych na przykładzie Poznania. [w:] Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Przemiany środowiska geograficznego Polski Północno-Zachodniej”, 10-12 marca 2006, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań, s.19-20.
- 2006 – Zarys problemu badania zmian klimatu na podstawie wyników naziemnych obserwacji instrumentalnych na przykładzie Poznania. [w:] Andrzej Kostrzewski i Jolanta Czerniawska (red.), Przemiany środowiska geograficznego Polski Północno-Zachodniej, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań, s.131-132.
- 2007 – Walory przyrodnicze wysp Galapagos jako główna przesłanka rozwoju turystyki. Zeszyty Naukowe, Wyższa Szkoła Hotelarstwa i Gastronomii, nr 2, s. 87-96.
- 2008 – Badania klimatologiczne w głównych ośrodkach naukowych kraju (zarys problematyki badawczej oraz historii katedr i zakładów w uniwersytetach i akademiach rolniczych). [w:] Historia geografii polskiej. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, s. 98-113.
- 2008 – Profesor UAM dr hab. Jan Tamulewicz 18.02.1945 – 05.03.2008. Badania Fizjograficzne nad Polską Zachodnią, tom 59, seria A, s. 7-9.
- 2009 – Zmiany klimatu – zarys problemu. [w:] Wpływ światowego kryzysu finansowego na rozwój sportu, turystyki i rekreacji. Wyższa Szkoła Hotelarstwa i Gastronomii, Poznań, s. 269-283.
- 2010 – Klimat Polski w drugiej połowie XX wieku. Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań, 489 s.
- 2010 – Outline of the problem of research into climate change on the basis of the results of ground-based meteorological observations in Poznan, Poland. Quaestiones Geographicae, tom 29, nr 1, s. 85-89.
- 2010 – Zarys historii Zakładu Klimatologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań, 44 s.
- 2012 – August Zierhoffer 23.02.1893-22.02.1969. [w:] Dzieje nauk geograficznych na Uniwersytecie w Poznaniu, Tom 2: Biografie, Wydawnictwo PTPN, Poznań, s. 90-94.

Andrzej A. Marsz i Anna Styszyńska

Na podstawie:

Bibliografia Geografii Polskiej 1958-2004, IGiPZ PAN, Warszawa.

Dzieje nauk geograficznych i geologicznych na Uniwersytecie w Poznaniu. Tom I – Historia, Tom II – Biografie. 2012, Praca zbiorowa, Wydawnictwo PTPN, Poznań.

Jackowski A., Krzemień K., Sołjan I. (red.), 2018, Geografowie polscy. Słownik biograficzny, tom 1-3, IGiGP UJ, Kraków.

Kossowska-Cezak U., 2001, Zakład Klimatologii Uniwersytetu Warszawskiego 1951-2000. Prace i Studia Geograficzne, tom 28, s. 17-31.

Martyn D. 2001, Wykaz rozpraw habilitacyjnych i doktorskich, pozycji książkowych, prac seryjnych i zleconych wykonanych w Zakładzie Klimatologii w latach 1962-2000. Prace i Studia Geograficzne, tom 28, s. 255-272.

Woś A., 2010, Zarys historii Zakładu Klimatologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań, 44 s.